

Ayşe Hür: Çağımızın Bir (Başka) Kahramanı: Topal Osman

Posted on 22/06/2019

Falih Rıfki Atay Çankaya kitabında “Savaş bitip de İngilizler ve müttefikleri, İttihatçı ve hele Ermeni öldürüşçülüğünün hesaplarını sormak yoluna gidince, ne kadar gocunan varsa silahlanıp bir çeteye katılmıştır” der. Hakikaten de, Milli Mücadele’nin önemli isimlerinden Yenibahçeli Şükrü Bey, Deli Halit Paşa, Küçük Kazım, Hilmi, Nail Beyler, veya daha sonra Cumhuriyet hükümetlerinde bakanlık yapan Şükrü Kaya, Abdülhalik Renda, Pirinççizade Arif Fevzi, Ali Cenani Bey, Tevfik Şükrü Aras gibi yüksek sınıftan beylerin de Ermeni Tehciri’nde rolleri vardır. Celal Bayar ise Ben de Yazdım adlı 8 ciltlik kitabında Milli Mücadelenin diğer önemli isimleri olan, İsmail Canbolat, Pertev ve Cafer Tayyar beyler, Yüzbaşı Arap Nuri, Yüzbaşı Hüsamettin, Ahmet Rifat, Yüzbaşı Tahir, Kara Kemal gibi şahsiyetlerin 1914’de Ege’de yürütülen Rum tehcirindeki rollerini kendi açısından pek güzel anlatır. Bunların dışında, İpsiz Recep, Dayı Mesut, Kara Aslan, Kel Oğlan gibi birçoğu isimleriyle müsemma çetecilerin, Giritli Şevki, Giritli Caferaki, Çerkez Ethem ve Reşit kardeşler, Serezli Parti Pehlivan gibi kabadayılardan da Ermeni ve Rumlara yönelik pek çok katliama karıştıkları bilinir. Milli Mücadele’nin Ege’deki mutemet adamı Demirci Mehmet Efe’nin yörede işlemedik suç bırakmadığı için dağa çıkan bir eşkıya olduğunu, Milli Mücadelede yer almak suretiyle bu suçlarından arındığını biliyoruz. Efe’nin Rum ahaliyi tehcir etmek konusunda ters düştüğü Türklere kızıp Denizli’yi ateşe vermesini ise olayları soruşturmak üzere Ankara’dan gönderilen Asliye Hukuk Hakimi Sındırgılı Süreyya Bey gayet güzel anlatır. Bu kişilerin her birinin hikayesi çok ilginçtir ama Topal Osman’ın temsili nitelikteki öyküsü hepsinden daha zihin açııcıdır.

ASKER KAÇAĞINDAN KAHRAMANA

Topal Osman'ın tarih sahnesine ilk çıkışı 1. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Giresun'dan topladığı 100 kişilik çeteyle Trabzon hapishanesinin kapısını açtırıp 150 mahkumu çetesine ilave etmesiyledir. Kendi ifadesine göre 1. Balkan Harbinde yaralanarak topal kalmıştır. Topal Osman'ın gönüllüleri (!) Teşkilat-ı Mahsusa'ya bağlı olarak Artvin yöresindeki Ermeni tehcirinde görev (!) yaparlar. Nisan 1916'da Borçka'da Ruslara karşı savaştan Türk ordusuna katılan Topal Osman, orduda olduğunu unutup kabadayılığa devam etmekle kalmayıp, sıcak çarpmaları görünce kaçma emareleri gösterince, komutanı kendisini affetmez ve 50 değnekle cezalandır. Değnekler, kahramanımızın alelacele çürük raporu alıp memleketine geri dönmesine yeter de artar bile. (Arif Cemil, 1. Dünya Savaşında Teşkilat-ı Mahsusa)

Asker kaçağı Topal Osman bir süre sonra Giresun-Samsun havalisinde ortaya çıkar. Bölge uzun süredir bağımsız Pontus Devleti'ni kurmayı hedefleyen Rum çeteleri ile uğraşmaktadır. İttihatçıların gizli örgütü Teşkilat-ı Mahsusa'nın son başkanı Hüsamettin Ertürk'e göre Mustafa Kemal'in Samsun'a gelir gelmez Havza'da Osman Ağa ile görüşmüştür. (İki Devrin Perde Arkası) Halbuki bu sırada Topal Osman İstanbul Divan-ı Harbi tarafından Ermeni katliamlarına katılmaktan aranmaktadır. Anlaşılan bu alandaki maharetlerinden Rumlara karşı yararlanmak ihtiyacı doğmuştur ki, 8 Temmuz 1919'da Osman Ağa hakkındaki tutuklama kararı Padişah Vahdettin tarafından kaldırılır. Topal Osman, Muhafazai Hukuk-u Milliye Cemiyeti Giresun Şube başkanı olur ardından Erzurum Kongresi'nde Mustafa Kemal'e muhalefet edenleri sindirme görevini başarı ile yapar. H.İ. Dinamo'ya göre Mustafa Kemal "Pontus belasından kurtulmayı Topal Osman'ın tecrübeli ellerine" bırakmıştır. Topal Osman da "Siz hiç merak etmeyin Paşam. Bu Pontus Rumlara öyle bir tütsü vereceğim ki, hepsi mağaralarda eşek arısı gibi boğulacak" der. (Kutsal İsyan, 2. Cilt)

Falih Rıfki'ya göre Topal Osman basılan her Türk evine karşı 3 Rum evini basmak, mezarını kendine kazdırıp diri diri adam gömmek, vapur kazanlarında kömür yerine canlı adam yakmak gibi zulüm ve işkenceleri ile bölgeyi Rumlardan tamamen temizler. Görevinde ne

kadar başarılı olduğunu Genelkurmay raporlarından anlarız. O tarihte çetecilik olayına karışan Rum sayısı 11.118 iken Rum çeteciler tarafından öldürülen Türk köylü sayısı 1817'dir. 1914 Osmanlı Salnamesi'ne göre Trabzon, Sivas ve Kastamonu vilayetlerinde yaşayan 450 bin Rum'dan 86 bini 1. Dünya Savaşı sırasında Rusya'ya göç etmiş, 322 bini 1923 nüfus mübadelesiyle Yunanistan'a gitmişti. Aradaki fark olan 65-70 bin Rum'un 1916-1923 arasında şu veya bu şekilde hayatını kaybettiği tahmin edilir. (Aktaran Stefanos Yerasimos, Pontus Meselesi, Toplum ve Bilim, 1988-89 Güz sayısı.)

TEHCİR ZENGİNİ

Ocak Ağustos 1920'de 3. Fırka komutanı Rüştü Bey BMM'ye Osman Ağa'nın eşkiyalığından, taşkınlığından şikayet eder. Mustafa Kemal'den Topal Osman'a çekilen tel şöyledir:

"Hizmet vatanseverliğini takdir, fakat işlerinizde daima hükümeti güçlendirecek biçimde hareket etmeniz." 1921'de Lazistan mebusu Osman Bey Mustafa Kemal'e bir telgraf gönderir "Bu cahil adamın şimdiye kadar Giresun'da yapmadığı rezalet kalmadı. Rumlardan ve ahaliden aldığı yüz binlerce liranın hesabını kimse sormuyor. Şimdi eşkiyalığını Trabzon liman içinde yapmaya başlıyor ki... bu halin devamı pek çok çirkin olaya sebebiyet verecektir."

Giresun Sancağı Reji Müdürü Rükneddin Bey daha da cesurdur. Uzun mektubunda şöyle der:

"Osman Ağa tümünden cahil biri olup, geçmişte bir hiç olduğundan bahsetmeye gerek yoktur. 1. Balkan Harbinde bir ayağının sakat kalması sonucu gördüğü iltifat ve yardımlardan başlayarak kahvecilik, balıkçılık yaparken, göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir zamanda milyonerliğe çıkan bu zatın kurduğu zenginliğin.... zorla ele geçirme olduğunu gözler önüne arz ederim. Memleketi terk ederek başka bir ülkeye kaçan Rumların mülk ve bahçelerini

kendine, akraba ve soyuna sopuna ve dalkavukları arasında böldüğü gibi, bunların İslam halktan alacaklarına karşılık kasalarında sakladıkları senetleri (...) çaresiz köylülere geri vereceği yerde (...) senetleri zorla ödetmek veya karşılığında bir bölüm Müslümanların bağ ve bahçelerini zaptetmiş ve tapularını elde etmiştir (...) Batı cephesinde görünüşte vatan hizmeti ile uğraşırken bile memleketi hâlâ pençesinde tutmak için her araca başvurmakta ve acımasız işler yaptırmaktadır.”

Aynı tarihlerde hazırlanan resmi bir rapora göre Topal Osman, Samsun havalisinde 900 kişiyi bir mağaraya koyup öldürmüştür. Bu raporlara Mustafa Kemal’in cevabı

“Osman Ağa hakkında şikayet edilen hallerden bittabi pek müteessir oldum (...) Bu biçim hareketlerin onaylayıcısı ve destekleyicisi olmadığımı bu vesile ile hatırlatmak isterim (...) Ancak şikayetnamenizin son fıkralarında ‘kendi kendimizi müdafaa ederiz’ tarzındaki lüzumsuz ve yersiz görmekteyim efendim”

şeklindedir. Aslında işlediği suçlar hakkında adeta bir referans mektubu işlevi görmüş gibidir çünkü, bir ay sonra Topal Osman BMM tarafından Mustafa Kemal’in Muhafız Alayı Komutanı olarak Ankara’ya davet edilir ancak Osman Ağa yolda da boş durmaz ve Çorum-Alaca civarında evlere tecavüz eder, bazı hayvan ve malları gasp eder. Olayları rapor eden içişleri ve savunma bakanlığı telgrafları üzerine Mustafa Kemal’in Topal Osman’a yazdığı kısa telde “Yol boyunca müfrezanız erlerinden bazıları uygunsuz hallere baş vurduklarından bahisle şikayet edilmektedir. Buna kesinlikle ihtimal vermiyorum...” sözcükleri anlayana çok şey söyler. (Cemal Şener, Topal Osman Olayı’nın ekindeki Cumhurbaşkanlığı arşiv belgeleri) 28 Ocağı (1921) 29 Ocağa bağlayan gecede, Kazım Karabekir’in son derece mahir manevrası sonucu, Rusya’dan ülkeye dönüş yapmaya kalkan, TKP üyesi Mustafa Suphi ve 14 yoldaşının hançerlenerek Karadeniz’in karanlık sulara atılmasının sorumlusu balıkçı kahyası Yahya ve adamları da Topal Osman’ın yoldaşlarıdır. Kayıkçı Yahya daha sonra Mustafa Kemal’in emri ile öldürülmüştür. Bu olay da aydınlatılmayı beklemektedir.

Mustafa Kemal'in artık en yakın adamı olan Topal Osman'ın oluşturduğu 47. Alay, Mart 1921'de patlak veren Koçgiri Kürt isyanını bastırırken öyle zalimane yöntemlere başvurur ki, Meclis'te büyük tartışmalar yaşanır. Topal Osman sadece isyancı Kürtleri değil, Suşehri, Koyulhisar, Reşadiye, Niksar ve Erbaa'daki Ermeni ve Rumları da öte dünyaya havale etmiştir. (Ahmet Emin Yalman'ın Topal Osman'la Mülakatı, Vakit, 19.2.1922) Birliği ile oradan Sakarya Meydan savaşına katılmak üzere yola çıktığında son bir hamle yapar ve Merzifon'un Rum ve Ermeni ahalisini katleder. Kahramanımız, ideolojik önderi, Tirebolulu Binbaşı Hüseyin Avni Bey komutasında Sakarya'da savaştıktan sonra sağ salim geri döner. (Bugün çok yaygın olan ve Topal Osman'ın cepheye 6000 kişilik Giresun gönüllü ile gittiği, bunların 5500'ünün şehit olduğu efsanesine gelince: Falih Rıfkı ve Alptekin Müderrisoğlu gibi ciddi kaynaklara göre Sakarya Meydan Savaşı'nın tüm şehit sayısı 3282'dir. Yani Topal Osman hayranlarının verdikleri rakamlar tamamen uydurmadır.)

ALİ ŞÜKRÜ OLAYI

Topal Osman'ı daha da popüler yapacak olay ise ufuktadır. Bilindiği gibi Birinci Mecliste Mustafa Kemal ve arkadaşlarının oluşturduğu 1. Grup ile Mustafa Kemal'e çeşitli nedenlerle muhalefet edenlerden oluşan 2. Grup sürekli çatışma içindedir. 2. Grubun liderlerinden biri de Trabzon milletvekili Ali Şükrü Bey'dir. Dini konulardaki hassasiyetleri ile dikkati çeken Ali Şükrü Bey, Mustafa Kemal'in Hakimiyeti Milliye gazetesine karşılık Tan gazetesini çıkarmakla yetinmez bir de Hilafet yanlısı broşür bastırır. Lozan görüşmeleri sırasında İsmet İnönü'nün hariciyecili olmamasını eleştiren Ali Şükrü, bu dönemde meclis çalışmalarını engelleyerek Mustafa Kemal'in tepesini iyice attırmıştır. Hatta Mustafa Kemal'le birbirlerinin üzerine yürümüşlerdir. Bu günlerde Ali Şükrü Bey birden ortadan kaybolur. Kayboluşunun üçüncü günü kardeşi bakanlar kuruluna başvurur, bir çobanın ihbarıyla boğulduğu anlaşılan ölüsü Ankara civarındaki Mühye köyü civarında bulunur. Kurulan bir komisyon bazı somut delillerden (örneğin Ali Şükrü Bey'in sıkılmış yumruğunun arasında bulunan hasır parçasının Topal Osman'ın evindeki sandalyeden kopmuş olduğu tespit

edilmiştir) hareket ederek Topal Osman'ın suçlu olduğuna karar verir. Anlaşıldığı kadarıyla, Topal Osman, Ali Şükrü Bey'in Mustafa Kemal'i sürekli üzmesine tahammül edememiş, (yani durumdan vazife çıkarmış) ve Ali Şükrü Bey'i, Mustafa Kemal tarafından kendisine bağışlanan Papazın Bağı denen yerdeki evine davet ederek öldürmüştür.

Olayın ortaya çıkması üzerine Topal Osman'ın nasıl teslim alınması gerektiğine dair hareket planını bizzat Mustafa Kemal hazırlar ardından eşi Latife Hanımla birlikte Çankaya Köşkü'nden ayrılıp, İstasyon civarındaki eve çekilir. Alınan tedbir yerindedir, çünkü Topal Osman Ağa teslim olmayı kabul etmediği gibi Çankaya Köşkü'ne gidip öfke ile her yeri kırıp döker. (Rauf Orbay, Yakın Tarihimiz, C.4) Fakat 1 Nisan'ı (1923) 2 Nisan'a bağlayan gece sabaha kadar süren çatışmada yaralı olarak ele geçirilecek, hastaneye götürülürken yolda ölecektir. Nedense başı kesilerek alelacele gömülmüştür. Ancak Meclis daha önce Ali Şükrü Bey'in katillerinin yakalanarak Ulus Meydanı'nda idam edilmesi kararını oybirliği ile aldığı için, başsız ceset mezardan çıkarılır, Ulus Meydanı'nda ayağından darağacına asılır. Olayın arkasında kim vardır sorusu o günlerde herkesi meşgul etmiştir. Mustafa Kemal'in neden İstasyon'daki eve geçtiği, Topal Osman'ın neden Çankaya Köşkü'nü talan ettiği, yaralı halde yakalandığı halde neden kafasının hemen kesilip gömüldüğü gibi konular şüphe çekmiştir. İlginçtir, hemen her konuda bir şeyler söyleyen Mustafa Kemal, bu konuda suskunluğunu korumuştur. Ali Fuat Cebesoy Mustafa Kemal'in Topal Osman'ın 'tepelenmesi' sırasında sessiz kalışını biraz imalı biçimde anlatır. (Siyasi Hatıralar) O dönemde TBMM zabıt katibi olan Mahir İz Yılların İzi adlı anı kitabında hem Ali Şükrü Bey'in yıpratıcı muhalefetinden hem de artık hizmetine lüzum kalmayan Topal Osman çetesinden kurtulmak için bir taşla iki kuş vurulduğunu söyler. Türkiye Cumhuriyeti adlı kitabında Mahmut Goloğlu'da benzer bir kanıda olup, Mustafa Kemal'e ömrü boyunca sadık kalmış olan Falih Rıfkı Çankaya kitabında, "Topal Osman da en sonunda nizamlı ordunun kıta Kumanlarından İsmail Hakkı Tekçe tarafından ve Mustafa Kemal'in emriyle Çankaya sırtlarında vurulmuştur" der. Rıza Nur gibi yeminli Mustafa Kemal düşmanınının bu konudaki daha ağır ithamlarını tekrarlamaya gerek yok.

EFSANENİN DİRİLİŞİ

Peki bu olayla Topal Osman efsanesinin sonu gelmiş midir? Burası biraz karışıktır. 1925’de bizzat Mustafa Kemal’in emri ile naaşı Giresun Kalesi’nde ilk gömüldüğü yerden alınıp, yine kale içindeki anıt mezara nakledilir. 1981’de Giresun mülki yöneticileri kendisini kahraman ilan etmek için Türk Tarih Kurumu’ndan görüş alırlar ama gelen cevap olumsuzdur. 1983’de Kenan Evren şehri ziyareti sırasında Topal Osman’dan övgüyle söz eder. 1987’de yerel yöneticiler 2 Nisan’larda Topal Osman’ı anmaya başlarlar. Yıllar sonra Susurluk Skandalı’nın baş kahramanlarından emekli tuğgeneral Veli Küçük, güya Giresun’da jandarma bölge komutanlığı yaptığı sırada, Topal Osman Ağa’nın hayatından pek etkilendiğini için adına bir heykel yaptırmaya karar verir. İstanbul’da yaptırdığı heykel, 2001 yılında dikilmesi için Giresun’a gönderilir ama dönemin belediye başkanı, bugünkü CHP Milletvekili Mehmet Işık’ın talimatıyla, depoya kaldırılır. 2002’de heykel konusunda mülki idare, İçişleri ve Genelkurmay arasında bir dizi yazışma yapıldığı haberleri basına sızar. Aynı yıl, Giresun kalesindeki anıtın eski Türkçe yazılı kitabesi üzerindeki metinde Topal Osman’ın “Pontusçuların imhasındaki hizmetlerini” öven cümleleri “milli güvenlik siyaseti” açısından sakıncalı bulunur ve yerine “milli güvenlik siyasetine uygun” Latin harfli yeni plaket konulur. Giresun’un milliyetçileri bu gel-gitlere bir türlü anlam veremezler ve celallenirler. O sırada bir başka kahraman Mehmet Ali Ağca aramıza karışır. Abdullah Çatlı’nın hayalati gözlerimizin önünden geçer. Bize de ülkemizde kahraman kime nedir sorusu üzerine düşünmek, kahraman yaratma geleneğimizin köklülüğüne şapka çıkarmak kalır.

Kaynak: birikimdergisi.com